

شناسایی و تدوین مؤلفه‌های منشور اخلاق دانش آموزی

دکتر محسن فرمهینی فراهانی^{1*}، مهدی ملکی¹، علی فاضل علاف²

1. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد

2. گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد

(تاریخ دریافت: 92/3/11، تاریخ پذیرش: 92/8/4)

چکیده

زمینه: رعایت مؤلفه های اخلاقی در امر آموزش به وسیله دانش آموزان، نقش اساسی در پیشبرد اهداف آموزش و پرورش و ایجاد فضای اخلاقی مناسب دارد. و تا زمانی که دانش آموزان اصول اخلاقی را در رابطه با خود، دیگران و معلم رعایت نکنند، سایر مباحث آموزشی به درستی استوار نمی گردند. از این رو، هدف از پژوهش حاضر شناسایی و تدوین مؤلفه‌های منشور اخلاق دانش آموزی در مدارس بوده است.

روش: روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری شامل: تمامی معلمان و دانش آموزان دبیرستان های پسرانه استان تهران بود که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه‌ای 100 نفر از معلمان و 275 نفر از دانش آموزان دبیرستانی به عنوان نمونه های پژوهش انتخاب شدند. ابزار تحقیق، پرسشنامه پژوهشگر ساخته منشور اخلاق دانش آموزی بود. در تجزیه و تحلیل داده ها علاوه بر آمار توصیفی، از روش های استنباطی (آزمون تی تک نمونه ای، معادلات ساختاری و آزمون تی دو جامعه مستقل و تاپسیس) استفاده شد.

یافته ها: یافته های پژوهش حاکی از آن بود که؛ تمامی مؤلفه‌های شناسایی شده از همبستگی لازم به عنوان یک ساختار کلی، برخوردار بودند. و مؤلفه های: وقت شناسی و حضور به موقع در کلاس درس، مؤدب و مهربان بودن دانش آموز و اجتناب از نسبت دادن القاب تحقیر کننده به سایر دانش آموزان و کادر مدرسه به ترتیب دارای بیشترین وزن ها در مقایسه به دیگر مؤلفه ها بوده اند. و در بیشتر مؤلفه ها میان دانش آموزان و معلمان اختلاف نظر وجود داشت و معلمان نسبت به مؤلفه های ارائه شده در منشور اخلاق دانش آموزی، نظرات موافق تری نسبت به دانش آموزان قائل بودند.

نتیجه گیری: نتایج بدست آمده بیانگر این مطلب است که؛ هر دو گروه معلمان و دانش آموزان نسبت به رعایت مؤلفه های اخلاقی در مدارس توجه جدی داشته اند.

کلیدواژگان: منشور اخلاقی، دانش آموز، مدارس متوسطه

سر آغاز

آموزش اصول اخلاقی می تواند فرهنگ هر جامعه را پر بارتر گردانده و افرادی پاینده به اخلاق بار آورد. معلمان از مهم ترین ارکان مدارس هستند و آشنایی آنان با منشورهای اخلاقی می تواند آنان را در تدریس بهتر و موفق تر یاری گردانیده و رسالت تعلیم و تربیت آنان را پر بارتر گرداند. اخلاق، جمع خلق و خلق است به معنای؛ سرشت، خوی، طبیعت و مانند آن، که به

توجه به اخلاق¹ و اصول اخلاقی که در هر جامعه با توجه به نوع فرهنگ آن جامعه تدوین گردیده است، یکی از عوامل موفقیت جامعه است. مراکز آموزشی و از جمله مدارس جهت ترویج اخلاق و رعایت نکات اخلاقی بهترین مکان هستند، زیرا با توجه به مسئولیت سنگین این مراکز برای تربیت نسل های آینده،

* نویسنده مسؤول: نشانی الکترونیکی: Farmahinifar@yahoo.com

نویسنده ای بیان می‌کند که؛ وضعیت چالش برانگیز اخلاق علمی⁵ ما با رویکردهای اراده‌گرایانه و خطا انگارانه، قابل توضیح نیست. بلکه، می‌باید ابتدا منطق محیطی، زمینه‌ای و ساختاری فهمیده شود و سپس بسترهای تعاملی برای دست به کار شدن خود دانشگاه‌ها و انجمن‌های علمی و تخصصی و نهادهای حرفه‌ای فراهم گردد و چرا که توسعه اخلاق حرفه‌ای⁶، نه با پندها و اندرزها و با فرهنگ سازی‌های بیرونی (به ویژه از نوع روشی آن) بلکه، از طریق کنش‌های ارتباطی خود یاران و برخورداران اجتماع علمی و دانشگاهی، و به صورت شیوع و انتشار درون زاء، میسر می‌شود(11). با وجود، مشکلات و تردیدهایی موجود، بی شک در دنیای پیچیده امروزی، با توجه به گسترش معضلات اخلاقی، از اخلاق کاربردی⁷ به عنوان رشته‌ای که به طور مستقل به ارزیابی عملکردهای افراد، سازمان‌ها، نهادهای دولتی و غیر دولتی و صاحبان حرفه‌ها و بررسی مشکلات اخلاقی می‌پردازد یاد می‌شود(12).

محققان به راهبردهایی اساسی در اخلاق تدریس دست یافته‌اند که عبارتند از: مبتنی بودن اخلاق بر حرکت انسان به سوی خدا مطابق با ویژگی‌های فطری انسان، تأکید بر پرورش بعد عقلانی از جهت تأکید بر حکمت اعتبارها، نیاز به تکریم انسان‌ها مبتنی بر کرامت ذاتی انسان، شناسایی نیازهای شاگردان و هماهنگی برنامه تدریس با سطح رشد اخلاقی⁸ آنان مبتنی بر نقش نیاز و خواسته‌های انسان در فرآیند اعتبار سازی، اهمیت آزادی و انتخاب شاگردان مبتنی بر همراهی اخلاق با آزادی و عدالت و لزوم عمل مبتنی بر استوار بودن اخلاق بر عاملیت انسان(13). محققانی در پژوهشی با روش کیفی و بر مبنای نظریه مبنایی(نظریه برخاسته از داده‌ها⁹) به این نتیجه رسیده است که؛ اخلاق علمی در ایران (مانند: انصاف، پرهیز از جانبداری، امانت-داری، صداقت، هنجارگرایی علمی، انتقادپذیری و پاسخگویی و ...) وضعیت بحث‌انگیزی دارد که خود ناشی از مسأله آفرین بودن زمینه‌های موجود فرهنگ دانشگاهی و فرهنگ اجتماع علمی در کشور است(مانند: جرگه‌گرایی، نخبه‌گرایی و مغایرت با هنجارهای علمی- دانشگاهی)(14). در پژوهشی که در زمینه اصول اخلاق حرفه ای انجام شده؛ اصول نه گانه (صلاحیت محتوا، صلاحیت تعلیم و تربیتی، پرداختن به موضوعات مهم،

معنای صورت درونی و باطنی و ناپیدای آدمی به کار می‌رود که با بصیرت درک می‌شود. در مقابل خلق که به صورت ظاهری انسان گفته می‌شود، که با چشم قابل رویت است(1). از این رو، دانش بررسی و ارزش‌گذاری بر خوی‌ها و رفتارهای آدمی، علم اخلاق² نامیده می‌شود. معنای دیگر اخلاق، دانش درباره خوب و بد است و خوب و بد مفاهیم محوری در مسائل اخلاقی هستند(2).

منشور اخلاقی³ سازمان، بیانیه‌ای شامل: خط مشی‌ها، اصول و مقرراتی است که رفتارها را هدایت می‌کند. و همچنین، شامل مسئولیت‌های اخلاقی سازمان در قبال حقوق محیط درونی و بیرونی است، مانند: خط مشی اخلاقی سازمان در قبال مشتریان و مصرف‌کنندگان، خط مشی اخلاقی سازمان در قبال کارکنان و مدیران(3). منشور اخلاق دانش‌آموزی⁴ نیز شامل: اصول، مقررات و رفتارهایی اخلاقی است که، دانش‌آموزان باید در رابطه با خود، همسالان، معلمان و کادر اداری و محیط مدرسه رعایت کنند. منشور اخلاق مقوله‌ای است که اگر به شکل مطلوب و شایسته به آن پرداخته شود می‌تواند ریشه بسیاری از مشکلات و ناهنجاری‌های اخلاقی و تربیتی دانش‌آموزان را ریشه کن کرده و راه رسیدن به اهداف تعلیم و تربیت را هموار سازد. در سال 1381 با ابلاغ طرح تکریم ارباب رجوع، از طرف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، تهیه منشور اخلاقی به عنوان یکی از برنامه‌های طرح تکریم مورد توجه سازمان‌های دولتی و حتی خصوصی قرار گرفت. توسعه شاخه‌های گوناگون اخلاق در مقاطع دکتری در دانشگاهها و جایگاه اخلاق در مدیریت سازمان‌ها، حاصل بالندگی گستره اخلاق در این جوامع است(4) و(5). اندیشمندان از اخلاق آموزش مجازی نیز غافل نماندند(2). اما، بیشتر تحقیقات در کشورهای غربی تحت عنوان: اخلاق و آموزش مجازی، قبل از مفهوم‌سازی اخلاق آموزش و مرزبندی محیط داخلی و خارجی مؤسسه‌های آموزشی که در تحلیل مسائل عینی اخلاقی سازمانی رهگشاست، به بیان و یادآوری رفتارهای غیراخلاقی رایج در حوزه آموزش الکترونیکی و مجازی بسنده نموده‌اند(6-9). همچنین، به بیان کدهای اخلاقی را در این زمینه پرداخته اند بدون آنکه، مفهومی مشخص از اخلاق آموزش مجازی را ارائه دهند(8 و 10).

پژوهش های صورت گرفته بیشتر به بررسی اخلاق و شناسایی کدهای اخلاقی¹¹ در سازمان ها و مراکز پزشکی و همچنین، دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی پرداخته اند و بر ضرورت توجه به آن تأکید نموده اند. به طور کلی، بر اساس جستجوهای محقق، پژوهشی که سعی در شناسایی مؤلفه های منشور اخلاق دانش آموزی آن هم از دیدگاه خود معلمان و دانش آموزان داشته باشد، یافت نشد. ضرورت شناسایی و تدوین منشور اخلاق دانش آموزی از آن جهت بیشتر احساس می شود که نه تنها در این دوره، بلکه، در دوره آموزش عالی نیز دسترسی به یک منشور مدون در زمینه رعایت ضوابط و معیارهای اخلاقی و تربیتی مشکل شده است. بی تردید، تدوین یک منشور اخلاقی در این زمینه که مرزهای مشترک مدرسه و دانش آموزان را شناسایی کند و در جهت همسو نمودن آن ها مفید واقع شود، لازم و ضروری می باشد.

با این توصیفات، جای منشور و آیین نامه اخلاقی در مدارس در بین دانش آموزان و دست اندرکاران آموزش و پرورش مدارس، به شدت خالی به نظر می رسد. با توجه به مطالب فوق، هدف پژوهش حاضر شناسایی و تدوین مؤلفه های منشور اخلاق دانش آموزی در مدارس است در این راستا تحقیق در پی پاسخ به سوالات زیر است:

1. مؤلفه های منشور اخلاق دانش آموزی در مدارس کدامند؟
2. میزان همبستگی مؤلفه های منشور اخلاق دانش آموزی در مدارس چگونه است؟
3. ترتیب اولویت مؤلفه های منشور اخلاق دانش آموزی در مدارس چگونه است؟
4. آیا بین دیدگاه معلمان و دانش آموزان در رابطه با مؤلفه های اخلاق دانش آموزی اختلاف وجود دارد؟

روش

روش پژوهش حاضر، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل: تمامی دانش آموزان و معلمان دبیرستان های پسرانه شهر تهران بودند که از میان آنها 100 معلم و 275 دانش

رشد دانشجویان، تعامل با دانشجویان، اطمینان پذیری و اعتماد کردن، احترام به همکاران، ارزیابی مناسب دانشجویان و احترام به مؤسسه) شناسایی شده است (15).

در ایالت نبراسکا، استانداردهای خاصی را برای مراکز آموزشی قائلند که رفتار آموزشی اعضای هیأت علمی را نیز در بر می گیرد، که شامل: شرایط اخلاقی بودن، داشتن عملکرد حرفه ای، مهارت و خدمات حرفه ای، و قراردادی برای تعهدات آن ها، می باشد و توسط آموزش و پرورش این ایالت اصولی را به شرح زیر به تصویب رسانده اند: اصل یک: تعهد به عنوان یک مربی حرفه ای، اصل دوم: تعهد به دانشجویان، اصل سوم: تعهد به عموم، اصل چهارم: تعهد به حرفه و اصل پنجم: تعهد به تمرین حرفه ای و استخدام. هدف کمیسیون آموزش و پرورش از تدوین این اصول، ترویج و اجرای استانداردهای حرفه ای برای مربیان آموزشی نبراسکا است (16).

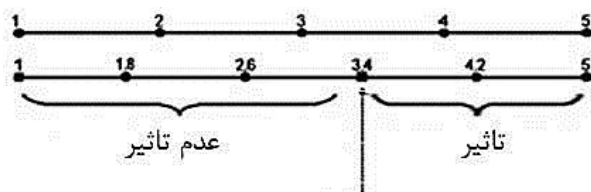
در مطالعه ای که با عنوان: «بررسی دیدگاه هایی در مورد پایه های اخلاقی نفوذ معنویات در تدریس»، ضمن تأکید بر نقش معلم به عنوان یک عامل معنوی بر چهار حوزه: نقش های کلاسی، برنامه روزمره کلاسی، معیارهای تأثیرگذار بر رفتار دانش آموز، انتخاب ابزار آموزشی، رویکردهای تدریس و سنجش و ارزیابی، تأکید شده است. در قراردادهای ملاقات با معلمان، این فرض وجود داشت که: برخی از معلمان تا حدی از اخلاق برخوردارند و این شرکت کنندگان می دانستند که به عنوان یک عامل اخلاقی مورد بررسی قرار می گیرند و اعمال آنها به صورت کنترل شده و آگاهانه بود. همچنین، بیان می کنند که: جوهره عاملیت معنوی معلم از دو طریق زیر بیان می شود:

1. درایت: معلم از یادگیرندگان می خواهد چه چیزی را در مورد اصول «صحیح و غلط» کسب و درونی سازی¹⁰ نماید و در نهایت آن را بیاموزد؟

2. علاوه بر درایت و این که یادگیرنده چگونه آموزش را برای آنها تسهیل می نماید، شاگردان متوجه شوند که از نظر اخلاقی چه چیز برای آن ها مهم است. از این رو عاملیت معنوی تنها آن چیزی نیست که معلمان امیدوارند در یادگیرنده به وجود بیاورند بلکه، به این مسئله نیز می پردازند که: خود معلمان چگونه باید رفتار کنند و با دانشجویان خود به تعامل بپردازند (17).

یافته‌ها

در رابطه با سوال یک پژوهش یعنی شناسایی مؤلفه‌های منشور اخلاق دانش‌آموزی در مدارس از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. برای انجام این کار نظرات معلمان و دانش‌آموزان درباره مؤلفه‌ها با هم تلفیق شد سپس با عدد 3/4 مقایسه شد. از آنجایی که، در پرسشنامه از گستره پنج درجه ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، و خیلی زیاد) استفاده شده است، برای این گزینه‌ها به ترتیب نمره 1 تا 5 در نظر گرفته شد. با توجه به نمرات در نظر گرفته شده برای اندازه‌گیری، مرز بین تأثیر یا عدم تأثیر برای متغیرها نمره 3/4 می‌باشد. چرا که با تقسیم تعداد مقیاس‌ها به فاصله‌ها عدد 0/8 به دست می‌آید (18). (نگاره 1).

نگاره 1: مرز بین تأثیر یا عدم تأثیر برای متغیرها

نتایج آزمون t در جدول 2 ارائه شده است. بر این اساس، در سطح اطمینان 95 درصد، مقدار $Sig = 0/00$ به دست آمد. چون مقدار $Sig < 0/05$ می‌باشد، از این رو، میانگین تمامی مؤلفه‌های با عدد 3/4 در سطح اطمینان 95 درصد تفاوت دارد و از آنجایی که حد پایین و بالا مثبت می‌باشد، بنابراین، تمامی مؤلفه‌های از مقدار 3/4 بیشتر می‌باشند. این امر نشان دهنده موافقت معلمان و دانش‌آموزان نسبت به تمامی مؤلفه‌های منشور اخلاقی است.

آموز با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، به عنوان نمونه‌های تحقیق انتخاب شدند.

ابزار اصلی اندازه‌گیری پژوهش حاضر، شامل: پرسشنامه محقق ساخته است که برای هر دو گروه دانش‌آموزان و معلمان به نحو یکسانی طراحی و تدوین گردیده است. پرسشنامه مذکور دارای 37 سوال در قالب طیف پنج درجه ای لیکرت (خیلی کم تا خیلی زیاد) بوده، که از 4 مؤلفه اخلاقی در رابطه با دانش‌آموز، همسالان، معلمان و کادر اداری مدرسه و محیط مدرسه، تنظیم گردید. برای تعیین روایی پرسشنامه از نظرات چندین متخصصین علوم تربیتی به منظور روایی محتوا استفاده شد. همچنین، پایایی پرسشنامه مذکور با استفاده از آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت که شرح آن در جدول 1، آمده است.

جدول 1: آلفای کرونباخ جهت بررسی پایایی پرسشنامه

متغیر	تعداد سوالات	آلفای کرونباخ
مؤلفه های اخلاقی در رابطه با دانش آموز	13 سوال	0/882
مؤلفه های اخلاقی در رابطه با همسالان	10 سوال	0/744
مؤلفه های اخلاقی در رابطه با معلمان و کادر اداری مدرسه	8 سوال	0/717
مؤلفه های اخلاقی در رابطه با محیط مدرسه	6 سوال	0/813

جهت اجرای پژوهش، پژوهشگر ابتدا برای انتخاب نمونه تحقیق؛ مناطق 19 گانه شهر تهران را به پنج ناحیه شمال، جنوب، مرکز، شرق و غرب تقسیم نمود. آنگاه از هر ناحیه یک منطقه (مناطق انتخاب شده عبارتند از: مناطق 3، 5، 8، 11، 16) و از هر منطقه یک دبیرستان به طور تصادفی گزینش گردید. به طوری که در هر مدرسه 20 نفر از معلمان و 55 نفر از دانش‌آموزان به طور تصادفی انتخاب شدند. سپس پرسشنامه‌ها توزیع و داده‌های حاصل مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند. به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌های پژوهش؛ علاوه بر آمار توصیفی، از روش‌های استنباطی (آزمون تی تک نمونه‌ای، معادلات ساختاری و آزمون تی دو جامعه مستقل و تاپسیس) استفاده شد.

جدول 2: نتایج مربوط به آزمون t مستقل

نتیجه	فاصله اطمینان		Sig	T	اماره	میانگین	سوالها	ابعاد
	حد بالا	حد پایین						
تایید	1/19	1/05	0/000	32/12	4/52	1		
تایید	0/921	0/744	0/000	18/42	4/23	5		
تایید	0/660	0/467	0/000	11/49	3/96	6		
تایید	0/751	0/548	0/000	12/57	4/05	8		
تایید	0/655	0/421	0/000	9/01	3/94	12		
تایید	0/485	0/229	0/000	12/80	3/76	18		
تایید	0/912	0/697	0/000	16/90	4/20	23		مؤلفه‌های اخلاقی
تایید	0/987	0/776	0/000	10/47	4/28	25		در رابطه با دانش آموز
تایید	1/08	0/927	0/000	26/07	4/40	26		
تایید	0/993	0/822	0/000	14/76	4/31	28		
تایید	0/931	0/738	0/000	20/80	4/23	32		
تایید	0/961	0/787	0/000	18/26	4/27	35		
تایید	0/394	0/092	0/002	16/97	3/64	36		
تایید	0/929	0/731	0/000	16/53	4/23	2		
تایید	1/14	0/975	0/000	25/15	4/46	4		
تایید	1/06	0/892	0/000	22/62	4/38	10		
تایید	0/698	0/512	0/000	12/80	4/01	14		
تایید	0/703	0/486	0/000	10/77	3/99	15		مؤلفه‌های اخلاقی
تایید	0/565	0/325	0/000	7/29	3/84	17		در رابطه با همسالان
تایید	0/880	0/697	0/000	16/90	4/19	19		
تایید	0/670	0/458	0/000	10/47	3/96	21		
تایید	1/01	0/820	0/000	18/87	4/32	22		
تایید	0/991	0/798	0/000	18/26	4/29	31		
تایید	0/379	0/129	0/000	4/00	3/65	3		
تایید	0/974	0/769	0/000	16/70	4/27	7		
تایید	0/358	0/087	0/001	3/23	3/62	16		مؤلفه‌های اخلاقی
تایید	0/967	0/740	0/000	14/76	4/25	24		در رابطه با معلمان و کادر اداری
تایید	1/09	0/931	0/000	25/13	4/41	27		مدرسه
تایید	0/900	0/703	0/000	15/93	4/20	30		
تایید	1/08	0/890	0/000	20/36	4/39	34		
تایید	0/566	0/318	0/000	7/03	3/84	37		
تایید	0/738	0/493	0/000	9/84	4/02	9		
تایید	0/839	0/620	0/000	13/09	4/13	11		
تایید	0/917	0/696	0/000	14/36	4/21	13		مؤلفه‌های اخلاقی
تایید	0/710	0/495	0/000	11/02	4/00	20		در رابطه با محیط مدرسه
تایید	1/01	0/836	0/000	20/35	4/33	29		
تایید	0/977	0/781	0/000	17/62	4/28	33		

معادلات ساختاری در نرم افزار لیزرل که متشکل از تحلیل مسیر و تحلیل عاملی تأییدی است استفاده گردید. نتایج معادله ساختاری در جدول 3 آمده است.

در رابطه با سوال دوم پژوهش، یعنی: میزان همبستگی مؤلفه‌های شناسایی شده منشور اخلاق دانش آموزی در مدارس و این که مؤلفه‌های منشور اخلاقی دانش آموزان در کنار یکدیگر همبستگی لازم را دارند و یک مفهوم مشترک را می‌سازند، از

جدول 3: نتایج معادلات ساختاری

تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول		سؤال ها	تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم		ابعاد
بار آماره T	بار عاملی		بار آماره T	بار عاملی	
---	0/440	1	6/89	0/987	مؤلفه‌های اخلاقی
6/07	0/473	5			در رابطه با دانش آموز
9/30	0/506	6			
5/78	0/476	8			
5/94	0/590	12			
5/72	0/587	18			
6/66	0/781	23			
6/74	0/808	25			
10/31	0/445	26			
6/14	0/470	28			
5/94	0/486	32			
6/15	0/575	35			
5/03	0/536	36			
---	0/475	2	9/52	0/962	مؤلفه‌های اخلاقی
7/51	0/418	4			در رابطه با همسالان
9/13	0/619	10			
7/20	0/440	14			
6/92	0/484	15			
4/27	0/491	17			
7/55	0/468	19			
7/86	0/577	21			
9/53	0/770	22			
8/67	0/629	31			
---	0/807	3	13/43	0/966	مؤلفه‌های اخلاقی
9/30	0/536	7			در رابطه با معلمان و کادر اداری
6/03	0/445	16			مدرسه
9/56	0/613	24			
9/42	0/420	27			
11/62	0/669	30			
12/10	0/675	34			
11/37	0/815	37			
---	0/559	9	8/49	0/892	مؤلفه‌های اخلاقی
8/40	0/823	11			در رابطه با محیط مدرسه
8/18	0/776	13			
6/56	0/491	20			
7/69	0/545	29			
6/43	0/433	33			

منشور اخلاق دانش‌آموزی

بنابراین، تمامی مؤلفه‌های شناسایی شده توسط محقق برای منشور اخلاقی دانش‌آموزان از همبستگی لازم به عنوان یک ساختار کلی برخوردار بودند.

همان‌طور که در جدول 3 مشخص است از آنجای که آماره T تمامی مؤلفه‌های بیشتر از 1/96 می‌باشد و همچنین بار عاملی هیچ‌کدام از مؤلفه‌های کمتر از حد مجاز (0/4) نمی‌باشد،

جدول 4: نتایج نهایی رتبه بندی مؤلفه‌های اخلاق دانش آموزی به روش TOPSIS

رتبه	وزن نهایی	فاصله ایده‌آل منفی	فاصله ایده‌آل مثبت	مؤلفه‌ها
1	0/722	0/026	0/010	وقت شناسی و حضور به موقع در کلاس درس
16	0/450	0/018	0/022	قابلیت برقراری ارتباط مناسب دانش آموزان با همدیگر (داشتن روحیه همکاری و مشارکت)
25	0/368	0/014	0/024	قابلیت برقراری ارتباط مناسب دانش آموزان با مدیر و معاونین مدرسه (برخورداری از مهارت‌های اجتماعی جهت برقراری ارتباط با کارکنان مدرسه)
14	0/475	0/019	0/021	حفظ اسرار هم‌کلاسی‌ها توسط دانش آموزان
15	0/462	0/018	0/021	مسئولیت پذیری در قبال انجام وظایف محول شده
7	0/605	0/023	0/015	شکیبایی و صبور بودن دانش آموز در قبال مشکلات احتمالی
18	0/425	0/017	0/023	رعایت ادب و احترام نسبت به مدیر، معاونین، مشاورین، دبیران و سایر کارکنان مدرسه
6	0/615	0/024	0/015	متعادل بودن رفتار دانش آموز در سر کلاس درس
17	0/436	0/017	0/022	شرکت در مراسم صبحگاهی
21	0/410	0/016	0/023	رعایت حقوق سایر دانش آموزان
24	0/375	0/015	0/025	احترام به قوانین و مقررات مدرسه
21	0/410	0/016	0/023	سادگی و پرهیز از خود آرایی
25	0/368	0/014	0/024	الزام به رعایت قوانین و مقررات مدرسه و رعایت مقررات آموزشی و پرورشی
4	0/632	0/024	0/014	اهمیت دادن به نظرات سایر دانش آموزان مخالف با نظر خود
5	0/615	0/024	0/015	احترام به سایر دانش آموزان با فرهنگ‌ها و لهجه‌های بومی مختلف و اجتناب از تحقیر آنان
10	0/575	0/023	0/017	پرهیز از هدیه دادن به دبیر
3	0/641	0/025	0/014	اجتناب از نسبت دادن القاب تحقیر کننده به سایر دانش آموزان و کادر مدرسه
23	0/385	0/015	0/024	داشتن حق آزادی عقیده و بیان و مصونیت پس از بیان
8	0/583	0/021	0/015	حفظ حریم خصوصی دانش آموزان
21	0/410	0/016	0/023	اظهار نظر دانش آموزان به طور آزادانه درباره‌ی مسایل و امکانات آموزشی
19	0/421	0/016	0/022	همکاری دانش آموز با هم‌کلاسی‌ها و دیگر مسئولین مربوطه در پاکیزه نگه‌داشتن فضای مدرسه (اخلاق زیست محیطی)
23	0/385	0/015	0/024	رعایت حسن رفتار و اخلاق در ارتباط با سایر دانش آموزان
26	0/359	0/014	0/025	رعایت نظم در همه امور زندگی شخصی و اجتماعی بر اساس برنامه ریزی همه جانبه برای شکوفایی استعدادهای خود
22	0/395	0/015	0/023	رعایت حریم معلم و مربی و اولیاء مدرسه و عدم سرکشی در زندگی خصوصی آنها
26	0/359	0/014	0/025	ارتقاء مهارت‌های فردی و اجتماعی (مانند خود انضباطی، ادب اجتماعی، کار جمعی و ایفای نقش در جمع همسالان)
2	0/676	0/025	0/012	مؤدب و مهربان بودن دانش آموز
9	0/579	0/022	0/016	احترام به بزرگ‌ترها و توجه به نظرات آنها
10	0/575	0/023	0/017	شجاع و صبور بودن
12	0/525	0/021	0/019	رعایت نظم و انضباط در مدرسه
20	0/421	0/016	0/022	پوزش در برابر رفتارهای ناپسند خود در قبال معلمان، و دانش آموزان و اصلاح رفتار خود
13	0/513	0/020	0/019	کمک کردن به هم کلاسان و همسالان خود در انجام فعالیت‌های مختلف
11	0/538	0/021	0/018	امیدوار و با نشاط بودن و نهراسیدن از مشکلات
12	0/525	0/021	0/019	اهتمام در حفظ و نگهداری اموال، تجهیزات و ساختمان مدرسه
14	0/475	0/019	0/021	گرامی داشتن و حفظ حرمت معلمان و مربیان در کلاس
11	0/538	0/021	0/018	صداقت و راست گویی
21	0/410	0/016	0/023	عدم غیبت غیر موجه دانش آموز در طول سال تحصیلی
27	0/306	0/011	0/025	همکاری دانش آموزان با اولیای و مسئولان مدرسه جهت پیشبرد بهتر برنامه‌های آموزشی و پرورشی

نرم شده برازندگی، برازندگی تطبیقی و نیکویی برازش، از مقدار مجاز بیشتر هستند.

در رابطه با سوال سوم پژوهش، یعنی: چگونگی اولویت مؤلفه‌های منشور اخلاق دانش آموزی در مدارس، از روش

شاخص‌های تناسب مدل حاکی از آن است که؛ مدل از نظر شاخص‌های تناسب و به رازش در وضعیت خوبی است. زیرا، نسبت کای دو بر درجه آزادی آن برابر $2/24$ است که کمتر از مقدار مجاز 3 می‌باشد و مقدار RMSEA نیز برابر با $0/033$ است که کمتر از مقدار مجاز $0/08$ است. همچنین شاخص‌های

جدول 5: آزمون پایین آزمون تی دو جامعه مستقل

سوالات	نمونه	میانگین	انحراف معیار	آماره T	درجه آزادی	Sig	تفاوت میانگین‌ها	نتیجه
1	معلمان دانش‌آموزان	4/57 4/50	0/498 0/746	1/09	300/45	0/276	0/071	عدم اختلاف
2	معلمان دانش‌آموزان	4/77 4/01	0/420 1/06	10/13	384/92	0/000	0/764	وجود اختلاف
3	معلمان دانش‌آموزان	4/40 3/36	0/576 1/32	10/79	382/57	0/000	1/04	وجود اختلاف
4	معلمان دانش‌آموزان	4/76 4/34	0/606 0/873	5/39	289/49	0/000	0/420	وجود اختلاف
5	معلمان دانش‌آموزان	4/49 4/13	0/502 0/986	4/68	364/79	0/000	0/356	وجود اختلاف
6	معلمان دانش‌آموزان	4/22 3/86	0/624 1/06	4/07	332/85	0/000	0/354	وجود اختلاف
7	معلمان دانش‌آموزان	4/40 4/22	0/561 1/159	2/00	372/74	0/046	0/175	وجود اختلاف
8	معلمان دانش‌آموزان	4/30 3/95	0/612 1/12	3/90	351/85	0/000	0348	وجود اختلاف
9	معلمان دانش‌آموزان	4/63 3/77	0/555 1/34	8/97	384/62	0/000	0/863	وجود اختلاف
10	معلمان دانش‌آموزان	4/82 4/20	0/386 0/919	9/36	384/29	0/000	0/621	وجود اختلاف
11	معلمان دانش‌آموزان	4/50 3/98	0/502 1/23	5/99	384/87	0/000	0/526	وجود اختلاف
12	معلمان دانش‌آموزان	4/41 3/75	0/578 1/30	6/87	381/17	0/000	0/655	وجود اختلاف
13	معلمان دانش‌آموزان	4/82 3/96	0/386 1/20	10/61	372/94	0/000	0/860	وجود اختلاف
14	معلمان دانش‌آموزان	4/27 3/90	0/587 1/02	4/49	338/89	0/000	0/372	وجود اختلاف
15	معلمان دانش‌آموزان	4/34 3/86	0/564 1/209	5/39	377/13	0/000	0/487	وجود اختلاف
16	معلمان دانش‌آموزان	4/41 3/30	0/625 1/44	10/57	382/95	0/000	1/11	وجود اختلاف
17	معلمان دانش‌آموزان	4/28 3/67	0/542 1/34	6/36	384/98	0/000	0/609	وجود اختلاف
18	معلمان دانش‌آموزان	3/98 3/67	0/953 1/38	2/57	291/32	0/011	0/315	وجود اختلاف
19	معلمان دانش‌آموزان	4/43 4/09	0/582 1/01	4/17	338/22	0/000	0/342	وجود اختلاف
20	معلمان دانش‌آموزان	4/39 3/85	0/542 1/19	6/11	379/67	0/000	0/540	وجود اختلاف
21	معلمان دانش‌آموزان	4/32 3/82	0/632 1/16	5/35	351/74	0/000	0/493	وجود اختلاف
22	معلمان دانش‌آموزان	4/72 4/15	0/620 1/02	6/70	324/20	0/000	0/569	وجود اختلاف
23	معلمان دانش‌آموزان	4/84 3/95	0/370 1/16	11/38	372/35	0/000	0/889	وجود اختلاف
24	معلمان دانش‌آموزان	4/79 4/04	0/507 1/24	8/50	384/93	0/000	0/757	وجود اختلاف
25	معلمان دانش‌آموزان	4/84 4/06	0/370 1/16	10/01	372/64	0/000	0/780	وجود اختلاف
26	معلمان دانش‌آموزان	4/49 4/37	0/502 0/836	1/69	328/70	0/093	0/117	عدم اختلاف
27	معلمان دانش‌آموزان	4/45 4/39	0/500 0/882	0/78	342/94	0/436	0/056	عدم اختلاف
28	معلمان دانش‌آموزان	4/35 4/29	0/566 0/951	0/78	330/78	0/434	0/061	عدم اختلاف
29	معلمان دانش‌آموزان	4/47 4/27	0/501 1/01	2/60	368/33	0/010	0/200	وجود اختلاف
30	معلمان دانش‌آموزان	4/55 4/06	0/500 1/10	6/00	379/57	0/000	0/488	وجود اختلاف
31	معلمان دانش‌آموزان	4/81 4/09	0/496 1/03	9/32	372/96	0/000	0/724	وجود اختلاف
32	معلمان دانش‌آموزان	4/72 4/04	0/451 1/05	8/93	383/43	0/000	0/681	وجود اختلاف
33	معلمان دانش‌آموزان	4/80 4/07	0/501 1/05	9/28	374/09	0/000	0/733	وجود اختلاف
34	معلمان دانش‌آموزان	4/85 4/20	0/471 1/03	8/47	379/16	0/000	0/648	وجود اختلاف
35	معلمان دانش‌آموزان	4/40 4/22	0/576 0/957	2/16	327/96	0/031	0/172	وجود اختلاف
36	معلمان دانش‌آموزان	4/79 3/18	0/407 1/55	15/98	351/73	0/000	1/61	وجود اختلاف
37	معلمان دانش‌آموزان	4/78 3/46	0/512 1/24	14/80	384/77	0/000	1/32	وجود اختلاف

مهربان بودن دانش آموز و متعادل بودن رفتار دانش آموز در سر کلاس درس مهمترین مؤلفه‌های اخلاقی در رابطه با دانش آموز و اجتناب از نسبت دادن القاب تحقیر کننده به سایر دانش آموزان و کادر مدرسه، اهمیت دادن به نظرات سایر دانش آموزان مخالف با نظر خود و احترام به سایر دانش آموزان با فرهنگ‌ها و لهجه‌های بومی مختلف و اجتناب از تحقیر¹³ آنان، مهمترین مؤلفه‌های اخلاقی در رابطه با همسالان بوده است. همچنین، احترام به بزرگ‌ترها و توجه به نظرات آن‌ها، پرهیز از هدیه دادن به دبیر و گرامی داشتن و حفظ حرمت معلمان و مربیان در کلاس مهمترین مؤلفه‌های اخلاقی در رابطه با معلمان و کادر اداری مدرسه بوده و در نهایت، رعایت نظم و انضباط در مدرسه، اهتمام در حفظ و نگهداری اموال، تجهیزات و ساختمان مدرسه و شرکت در مراسم صبحگاهی مهمترین مؤلفه‌های اخلاقی در رابطه با محیط مدرسه بوده اند. در بررسی اختلاف نظر میان معلمان و دانش آموزان نتایج نشان داد که؛ در بیشتر مؤلفه‌ها میان دانش آموزان و معلمان اختلاف نظر وجود داشت و معلمان نسبت به مؤلفه‌های ارائه شده در منشور اخلاقی دانش آموزی، نظرات موافق تری نسبت به دانش آموزان قائل بودند.

در بحث اصول اخلاقی در آموزش عالی محققى به اصول نه گانه ای اشاره می کنند که در جریان آموزش باید توسط استاد رعایت شود که تعدادی از این اصول از جمله؛ اصل احترام¹⁴، مد نظر تحقیق حاضر نیز بوده است(15). محققى دیگر در تحقیق خود به مؤلفه‌های؛ شکیبایی و صبور بودن¹⁵ دانش آموز در قبال مشکلات احتمالی و رعایت نظم و انضباط در مدرسه، اجتناب از نسبت دادن القاب تحقیر کننده به سایر دانش آموزان و کادر مدرسه و صداقت و راست گویی در برخورد با دانش آموزان اشاره کرده است که با نتایج تحقیق حاضر همسو است (19). همچنین، محققى در ارتباط با تدوین منشور اخلاق حرفه ای معلمان، به مؤلفه‌های؛ مهربانی، صبوری، صداقت و... اشاره کرده است که با نتایج تحقیق حاضر همسو بوده است(20). محققى دیگر، در این زمینه به بررسی متون مربوط به اخلاق حرفه ای پرداخته است. از این مؤلفه‌ها در قالب عبارات حفظ کرامت انسانی، برقراری عدالت، رعایت آزادی و امانت ورزی یاد شده است. نتایج حاضر نشان داد که ارزیابی تمامی مؤلفه‌ها در

TOPSIS استفاده شد. ابتدا با استفاده از داده‌های جمع آوری شده به وسیله پرسشنامه، ماتریس تصمیم شکل داده شد. بدین صورت که نتیجه حاصل از ارزیابی هر پاسخ دهنده در این رابطه به عنوان یک ستون از ماتریس تصمیم، به منظور رتبه بندی و مشخص نمودن اهمیت هر یک از مؤلفه‌های اخلاق دانش آموزی در نظر گرفته شده است. سپس، با استفاده از تکنیک آنتروپی شانون، اوزان هر گزینه محاسبه شده و در نهایت، رتبه هر گزینه محاسبه گردید. نتایج نهایی رتبه بندی در جدول 4، ارائه شده است.

در رابطه با سوال چهارم پژوهش، یعنی: پی بردن به تفاوت بین دیدگاه معلمان و دانش آموزان در رابطه با مؤلفه‌های اخلاق دانش آموزی از آزمون تی دو جامعه مستقل، جهت بررسی اختلاف نظر میان معلمان و دانش آموزان، استفاده گردید. نتایج حاصل از این آزمون نشان داد که؛ در بیشتر مؤلفه‌ها، میان دانش آموزان و معلمان اختلاف نظر وجود دارد و معلمان نسبت به مؤلفه‌های ارائه شده در منشور اخلاق دانش آموزی، نظرات موافق تری نسبت به دانش آموزان قائل بودند. نتایج مربوط به آزمون تی دو جامعه مستقل در جدول 5 ارائه شده است.

بحث

وجود اخلاق در انجام وظایف از جمله شروط لازم در هر حرفه و شغل و محیط کاری می‌باشد. از آنجا که محیط‌های آموزشی و به ویژه مدارس، وظیفه‌ای مهم در جهت تربیت افراد و رشد و توسعه جامعه ایفا می‌کنند، این ضرورت در این‌گونه محافل اهمیت بیشتری به خود می‌گیرد. به طور خلاصه یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که؛ معلمان و دانش آموزان در تمامی مؤلفه‌های منشور اخلاقی با هم موافق بوده و تمامی مؤلفه‌های شناسایی شده از همستگی لازم به عنوان یک ساختار کلی، برخوردار بودند. همچنین مؤلفه‌های؛ وقت شناسی¹² و حضور به موقع در کلاس درس، مؤدب و مهربان بودن دانش آموز و اجتناب از نسبت دادن القاب تحقیر کننده به سایر دانش آموزان و کادر مدرسه به ترتیب، دارای بیشترین وزن‌ها بوده و از نظر اهمیت، وقت شناسی و حضور به موقع در کلاس درس، مؤدب و

4. Ghazi Noori SS. (2004). Analysis of technology; helpful tool for politics. 1sted. Tehran: Iranian center of new industry press. P. 68-73. (In Persian).
5. Saki R. (2011). Ethics in educational research. Ethics in Science & Technology; 6(2): 47-58. (In Persian).
6. Manfra MM. (2013). Grand challenges: nanotechnology and the social studies. Social Education; 77(2): 95-98.
7. Montemagno C, George B. (1999). Constructing NANO mechanical devices powered by bio molecular motors. Nanotechnology; 10(3): 225-229.
8. Park SJ, Taton TA, Mirkin CA. (2002). Array-based electrical detection of DNA with NANO particle probes. Science; 295(5559): 1503-1506.
9. Eisler MN. (2013). the ennobling unity of science and technology, materials sciences and engineering the department of energy and the nanotechnology enigma. Minerva; 35(4): 1-27.
10. Iman MT, Ghafarinasab E. (2011). Ethical standards in human science researchers. Ethics in Science & Technology; 6(2): 66-70. (In Persian).
11. Joy B. (2000). Foreside in NANO. Wired; 8(1): 238-63.
12. Um SH. (2013). Gel electrophoretic mobility evaluation of a necklace-like DNA nanostructure. Biotechnology and Bioprocess Engineering; 18(1): 218-221.
13. Gong Y, Roger B, Naomi F, Georges R, Sergio R, Anthony M, et al. (2001). LDL receptor-related protein 5 (LRP5) affects bone accrual and eye development. Cell; 107(4): 513-523.
14. Schiemann G. (2005). Nanotechnology and nature on two criteria for understanding their relationship. HYLE—International Journal for Philosophy of Chemistry; 11(1): 77-96.
15. Bainbridge K. (2010). Societal implications of nanoscience and nanotechnology. Germany: Publisher Springer. p. 384-390
16. Yardley F, Wesler J. (2012). Workshop on nanotechnology infrastructure. Final Report.
17. Stinnett R. (2012). Nanotechnology policy and education. Journal of Business Ethics; 109(4): 551-552.
18. Schummer J. (2012). Identifying ethical issues of nanotechnologies. Philippiniana Sacra; 47(140): 347-364.

وضعیت موجود و مطلوب (با اختلاف میان میانگین‌ها) بیش از سطح متوسط بود (21).

نتیجه‌گیری

نتایج بدست آمده بیانگر این مطلب است که؛ رعایت اصول اخلاقی در محیط آموزشی و توجه به آن از اهمیت بالایی برخوردار است و باید هر دو گروه معلمان و دانش‌آموزان نسبت به رعایت مؤلفه‌های اخلاقی در مدارس توجه جدی داشته باشند.

واژه‌نامه

1. Ethics	اخلاق
2. Science of ethics	علم اخلاق
3. Ethics charter	منشور اخلاق
4. Students ethics charter	منشور اخلاق دانش‌آموزی
5. Academic ethics	اخلاق علمی
6. Professional ethics	اخلاق حرفه‌ای
7. Applied ethics	اخلاق کاربردی
8. Moral development	رشد اخلاقی
9. Grounded theory (GT)	نظریه‌مبنایی
10. Internalizing	درونی‌سازی
11. Ethical codes	کدهای اخلاقی
12. On time	وقت‌شناسی
13. Avoidance of contempt	اجتناب از تحقیر
14. Principle of respect	اصل احترام
15. Patient	شکیبایی و صبر

منابع

1. Azar A, Sadeghi A. (2012). Agent based modeling, a new approach in modeling complex ethical problems. Ethics in Science & Technology; 7(1): 11-19. (In Persian).
2. Lorentzen S. (2012). Writing manuals for psychodynamic group treatments. Group Analysis; 45(1): 28-45.
3. Elson DS, Galletly N, Talbot C, Requejo-Isidro J, McGinty J, Dunsby C, et al. (2006). Multidimensional fluorescence imaging applied to biological tissue. In Reviews in Fluorescence; 12(3): 477-524.

33. Babaii N. (2012). Nanotechnology & its application in industry. 1sted. Tehran: Andishe Sara Publication. P. 181-189. (In Persian).
34. Nikbakht M. (2011). Ergonomics. 2nded. Tehran: Rahnama Publication. P. 57-64. (In Persian).
35. Singer P, Abdallah D, Fabio S. (2006). Nano-diplomacy. *Geo Aff*; 7(1): 129.
36. Barham L. (2008). Single technology appraisals by NICE. *Pharmacoeconomics*; 26(12): 1037-1043.
37. Leydesdorff L. (2013). An evaluation of impacts in nanoscience and nanotechnology steps towards standards for citation analysis. *Scientometrics*; 94(1): 35-55.
38. Sasaki H, Ayumi S, Masayuki S, Katsuhiko O, Satoru M, Motoki Y. (2013). PD-L1 gene expression in Japanese lung cancer patients. *Biomedical Reports*; 1(1): 93-96.
39. Coles D, Frewer LJ. (2013). Nanotechnology applied to European food production—A review of ethical and regulatory issues. *Trends in Food Science & Technology*; 2(3): 42-54.
40. Bieberstein A, Jutta R, Stéphan M, Sandrine B, Frederic V. (2013). Consumer choices for nano-food and nano-packaging in France and Germany. *European Review of Agricultural Economics*; 40(1): 73-94.
19. Leydesdorff L, Carley S, Rafols I. (2013). Global maps of science based on the new web-of-science categories. *Scientometrics*; 94(2): 589-593.
20. Poole PH, Bowles RK, Saika-Voivod I, Sciortino F. (2013). free energy surface of ST2 water near the liquid-liquid phase transition. *The Journal of Chemical Physics*; 138(4): 345- 355.
21. Delirrad M, Rashidi A, Karimi S. (2013). A bibliometric analysis of toxicology publications of Iran and Turkey in ISI web of science. *Iranian Journal of Toxicology*; 6(19): 735-745.
22. Mohammadnejad HA. (2011). Role of Nanotechnology in economics of developed country. *Iranian Journal of Nanotechnology*; 3(3): 23-29. (In Persian).
23. Maafi A. (2006). HITECH Sciences; impact factor of development of countries. *Modiriat Farda Quarterly*; 7(2): 20-27. (In Persian).
24. Tullis T. (2012). Current intellectual property issues in nanotechnology. *Nanotechnology Reviews*; 1(2): 189-205.
25. Geoffrey H, Mehta M. (2006). Nanotechnology: Risk, Ethics and Law. 2nd ed. UK: Routledge. P.183-196
26. Miyazaki K, Islam N. (2007). Nanotechnology systems of innovation—an analysis of industry and academia research activities. *Technovation*; 27(11): 661-675.
27. Pang T, Weatherall D. (2002). Genomics and global health: hype reality and a call for action in the developing and the developed world. *British Medical Journal*; 324(7345): 1051.
28. Sen A. (2011). Human rights and capabilities. *Journal of Human Development*; 6(2): 151-166.
29. Daar AS, Thorsteinsdottir H, Martin DK, Smith AC, Nast S, Singer PA. (2002). top ten biotechnologies for improving health in developing countries. *Nature Genetics*; 32(2): 229-232.
30. Daar AS, Rizvi S, Naqvi S. (2002). Surgery with limited resources Oxford textbook of surgery. UK: Oxford University Press. P.3381.
31. Keating E. (2009). Societal impacts of nanomanufacturing. New York: American Scientific Publishers. P. 7-12.
32. Faal Parsa A. (2012). Nanotechnology. 3rded. Tehran: Beinonahreyn Press. P. 98-105. (In Persian).

دکتر محسن فرمهبینی فراهانی و همکاران: شناسایی و تدوین مؤلفه‌های منشور اخلاق دانش‌آموزی